

ZÁBAVA *má* ROHY

Ručně vyráběné sáňky z ohýbaného dřeva jsou dnes velká vzácnost. Potřeba je nejen dobrý materiál, ale také pořádný fortel. U Noskových z Roprachtic se dědí z otce na syna.

TEXT Ondřej Lipár | FOTO Filip Šlapal

Dlouhá cesta Než se ze surového jasanového dřeva stanou krásné sánky, je zapotřebí velkého množství práce. Materiál musí nejprve dobře vyschnout, až pak se může dále zpracovávat. Noskovi si sami připravují polotovary z celých kmenů a krom kovových prvků, jako jsou skluznice nebo vruty, jsou schopni celé sánky vyrobit vlastními silami.

Ohýbání Jedním z nejnáročnějších úkonů při výrobě sáněk je ohýbání ližin. Nejprve se musí několik hodin napařovat v kotli. Na ohýbací stůl se pak připevní příslušné kopyto. Josef a Jan dočasně poddajné dřevo vyjmou z kotle, upevní jeho špičku a co možná nejrychleji a přitom opatrně ho ohýbají, upínají a dotahují.

Hodiny nepočítáme – až sánky uděláme, tak za ně dostaneme zapláceno, ale hodiny se nepočítají: jsme tady sobota, neděle, svátek nebo pátek,“ říká Jan Nosek. Truhlářská dílna, ve které pracuje společně s otcem Josefem, stojí u jejich domku v podkrkonošských Roprachticích od třicátých let minulého století. „Už můj táta říkal: až to udělám, tak budu mít,“ doplňuje Josef, který po otci zdědil šikovné ruce a cit pro práci se dřevem.

„Soukromé řemeslo je svobodné, ale drahé,“ poznamenává Josef. Původně kolářská dílna, kde se synem pracuje, prý nebyla dobrých třicet let vybilena. Není to ale tím, že by Noskovi zahá-

leli. Právě naopak. Mají tolik práce, že se prostě k běžné údržbě nestačí dostat. Zatímco v létě vyrábějí hlavně okna, dveře, schody, hrábě a kosiště, od října do února tady postupně a v malém množství vzniká nevšední poklad: klasické sánky. Ručně vyráběné z ohýbaného jasanového dřeva.

Za sezonu jich stihnou Noskovi vyrobit nanejvýš dvacet kusů. Dřevo si pořizují pouze z okolí a od chvíle, kdy do dílny přivezou celý kmen a nařezou ho, než postupně vyschne, vymrzne a nakonec se promění do finální podoby, může uplynout i pět let.

Josef se k řemeslu dostal už ve čtrnácti letech, tedy v době, kdy šel do učení. „Jsem pořád u jednoho, u svého,“ říká hrdě. A znamená to, →

Při dobrém zacházení vydrží kvalitní dřevěné sánky i několik desítek let

vyrobit nanejvýš dvacet kusů. Dřevo si pořizují pouze z okolí a od chvíle, kdy

„Že to je dobrá práce? Děláme jen to, co dělal táta v době po Rakousku, v době republiky,“ říká Josef Nosek. „Žádná fabrika, jen čistá práce. Táta se toho držel a já to přebral po něm.“

Foto: Filip Šlapal

Foto: Filip Štěpánek

že se svých nástrojů drží už sedmdesát let. Jeho tatínek si dům v Ropracích spolu s malou dílnou postavil v roce 1934. Jako kolář vyráběl hlavně součástky pro vozy a nástroje pro zemědělství. Přes zimu se dělaly mimo jiné saně pro koně, třeba na vození hnoje, velké rohačky na svázení dřeva, celojasanové lyže. A také malé sánky rohačky, jaké ve své dílně nejčastěji zhotovují Noskovi. Vedle nich občas přijde řada i na novodobé, komplikované vlčky. Tyhle zvláštní saně, hodně podobné mašerským, dostaly název podle německého Rennwolf. Používaly se k přepravování lidí z města, protože na nich mohly vpředu sedět dámy, zatímco pánové stáli vzadu, brzdili, řídili a popostrkovali, když to bylo nutné. Nejvíce je prodávají

do Jeseníků a Beskyd, kde se přitom v dřívějších dobách, na rozdíl od Krkonoš, vůbec neobjevovaly. Zájem o jejich práci roste, ale mají omezenou kapacitu. „A kdybychom dělali jenom sánky, moc velký výdělek by z toho asi nebyl,“ vysvětluje Jan. Nechtějí ani zdražovat, chtějí, aby si jejich výrobky mohli pořizovat i lidé s menšími příjmy, takže jejich nejdražší sánky stojí jen málo přes dva tisíce korun, přestože nad každým kusem stráví spoustu času. Největší radost mají, když jim lidé sánky pochválí s tím, že je spokojeně používají už dlouho. „Mají je třeba padesát let. Potřebují vyměnit jen šinku, a jezdí se dál,“ říká Jan. Těší ho i to, že jsou podle všeho jediní, kdo se dnes ručně vyráběným sánkám v Česku věnuje. ♡

Hotové sánky jsou opatřené odolným lakem, kovovými skluznicemi a barevnou šňůrou. Jejich léty prověřený tvar v sobě má něco z romantiky ladovských zim, špetku elegance současného designu a pořádný kus řemeslné dovednosti, kterou lze získat jen desetiletími poctivé práce.

Tandem Venku sice leží sníh a mrzne, ale v dřevem provoněné truhlářské dílně je příjemně teplo, aby se Josefu Noskovi a jeho synu Janovi dobře pracovalo. Využívají toho i kočky, kterých se tu pohybuje hned několik: občas tiše a zkoumavě přihlížejí práci, jindy podřimují, a jednou za čas bez výstrahy vystartují na lov myší.

Nástroje Noskovi se při výrobě neobejdou bez řady mírně odlišných pilníků, hoblíků, dlát a rydel. Každý detail musí být dokonalý.

Rodinná tradice Kolářské a truhlářské řemeslo i výrobu sáněk a vlčků do rodiny Noskových vnesl už tatínek Josefa Noska. Jeho krásný výuční list rodina dodnes opatruje a v jeho stopách se vydává nejen Jan, ale také jeho syn, a dokonce i zeť.

Radost NA SNĚHU

Je fascinující sledovat šikovné lidi při práci. Část redakce Venkova & stylu si navíc tradiční sánky z dílny Noskových mohla hned vyzkoušet. **TEXT Ondřej Lipár | FOTO Filip Šlapal**

Dávno před tím, než se ze sánkování stala zábava pro děti i dospělé, kterou se dají zpestřit zimní měsíce, a ještě mnohem dřív, než se z něj dokonce vyvinul sport, sloužily sánky hlavně k usnadnění práce. Lidé nejen na horách je během zimy používali k převážení

těžších nákladů, jako bylo dřevo, které se těžilo, i když napadal sníh a bylo potřeba ho dopravit na pilu. K tomu sloužily hlavně velké sáně zvané rohačky. Dodnes se jim tak říká podle dlouhých, nazpět ohnutých předních madel, do kterých se sánkař mohl opřít při brzdění a řízení. Postupem času je ale horalé začali využívat

i pro vození turistů. Díky tomu byly stále častěji k vidění saně tažené koňmi nebo vlčky. Klouzat se na saních z dobře udusaného kopce dnes nejčastěji uvidíte děti, ale k sánkování se někdy rádi vracejí všichni. Ostatně lidé jsou spolu s ledními medvědy a tučňáky jedini, kdo klouzání po sněhu a ledu provádějí vědomě a s potěšením. ♡

Svačina pro sánkaře Při tahání saní do kopce vám rychle vyhládne. Proto k pobytu na čerstvém vzduchu odjakživa patřilo výživné a chutné jídlo, které si s sebou mohli například dřevorubci snadno přibalit. Zkusili jsme je napodobit a po návštěvě truhlářské dílny rodiny Noskových jsme se na ježdění na jejich krásných sánkách vypravili s ranečkem plným zdejších dobrot: poctivého kváskového chleba, pořádného kusu uzeného masa a voňavého sýra. Po hodině strávené ježděním na louce a běháním ve sněhu všechny lahůdky během krátké chvíle zmizely.

Závodníci Sánky jsou vyráběné z poctivého jasanového dřeva, jednoho z nejuniverzálnějších využitelných materiálů, které jsou ve střední Evropě doma. Noskovi používají dřevo z okolí a zachovávají tak tradiční podobu své produkce i v tomto smyslu. Aby si jejich zákazníci mohli jízdu po sněhu vychutnávat co nejdéle, jsou dřevěné ližiny opatřené kovovými skluznicemi. Zvyšují odolnost sáněk a přispívají i k tomu, že na správném povrchu jedou skutečně rychle.

Sánkování si nejlépe vychutnáte na pevnějším čerstvém sněhu, třeba na ušlapaných cestách, kde se jezdí krásně. V prašanu nebo vlhkém starším sněhu se neobejdete bez silnějšího tahouna.

